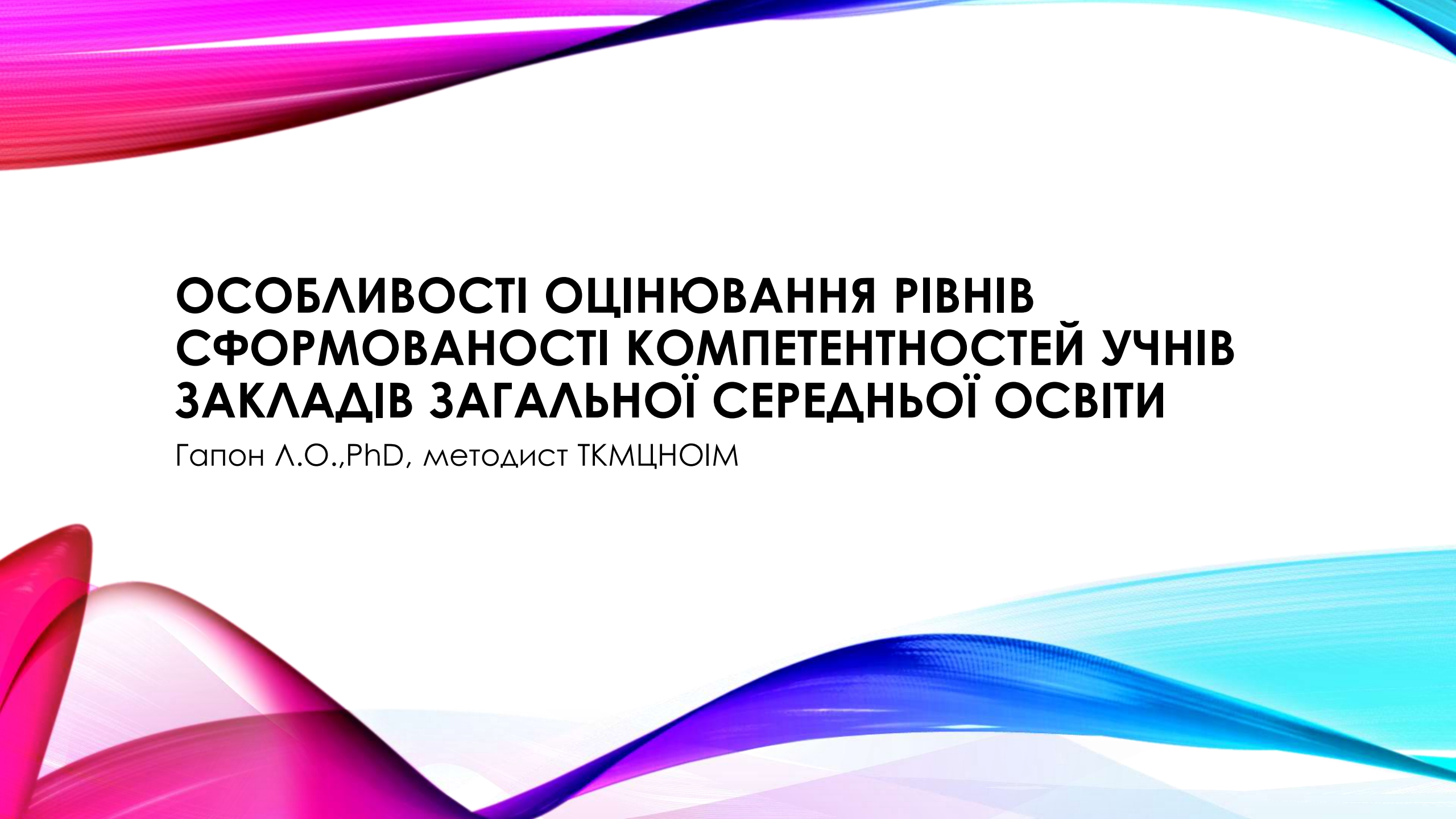

ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНЮВАННЯ РІВНІВ СФОРМОВАНОСТІ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Гапон Л.О., PhD, методист ТКМЦНОІМ

ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНЮВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ

- компетентності – це інтегрований результат освіти, вони формуються і проявляються у формі діяльності, а не у формі інформації про неї
- діяльнісну складову компетентностей як результат навчання неможливо оцінити інструментарієм, зорієнтованим на відтворення знань
- компетентність проявляється свідомо (на відміну від навичок)
- якщо за основу взяти визначення компетентності як здатності мобілізувати надбані знання і уміння, то як можна виміряти цю “здатність” та ще в конкретній ситуації

ЗАСАДНИЧІ АСПЕКТИ РОЗРОБЛЕННЯ МОДЕЛІ ОЦІНЮВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ (О. І. ЛОКШИНА)

- компетентності – це багатовимірні утворення, що містять когнітивні, емоційні, мотиваційні та ціннісні елементи, тобто оцінювання компетентностей має вимірювати як когнітивні, так і некогнітивні елементи з проекцією на освітні цілі та результати
- розробляючи оцінні технології, необхідно враховувати тісний взаємозв'язок та взаємозалежність між різними компетентностями, для одержання достовірних результатів необхідно використовувати множину методів оцінювання
- компетентності – змінні величини і проблемою є вимірювання не стільки оволодіння або не оволодіння компетентностями, а визначення рівня такого оволодіння – починаючи від початкового до високого, тож важливим є розроблення відповідних критеріїв оцінювання

КЛЮЧОВІ НАПРЯМИ ОЦІНЮВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ

- 1) **ФОРМУВАЛЬНЕ ОЦІНЮВАННЯ**
- 2) **КОМПЛЕКСНІ ТЕХНОЛОГІЇ ОЦІНЮВАННЯ**
- 3) **ТЕХНОЛОГІЯ ОЦІНЮВАННЯ PISA**

СТРАТЕГІЇ ФОРМУВАЛЬНОГО ОЦІНЮВАННЯ

Однією зі світових освітніх тенденцій, підпорядкованих концептуальним ідеям компетентнісного підходу до навчання й спрямованих на розв'язання проблеми його оцінювання з метою підвищення якості освіти, є теоретико-практичне обґрунтування доцільності застосування в навчальному процесі (поряд із традиційними формами контролю) стратегій формувального оцінювання,

Формувальне оцінювання передбачає визначення завдань, методів і засобів для збору інформації щодо перебігу формування та прогнозування подальшого розвитку в учнів компетентностей.

ФОРМУВАЛЬНЕ ОЦІНЮВАННЯ

- Окрім зовнішньої форми (контрольне оцінювання: компетентісно зорієнтовані завдання, тести), функціонує внутрішнє (формувальне) оцінювання:
- есей,
- папка успіху (портфоліо),
- само- і взаємооцінювання,
- словесне оцінювання

Фасоля А. Читацька компетентність: що формуємо, що і як перевіряємо й оцінюємо. Дивослово.2017р.№ 9.С.13-15. URL:<https://dyvoslovo.com.ua/wp-content/uploads/2017/09/2-0917.pdf>.

ФОРМУВАЛЬНЕ ОЦІНЮВАННЯ

Розширюється шкала оцінювання:

- узвичаєна бальна система;
- рівень сформованості (високий, достатній, середній, низький);
- частота вияву певної ознаки (завжди, часто, інколи, ніколи).

Якщо для визначення сформованості предметних і загальнонавчальних знань і вмінь застосовуємо бальну систему, то **для досвіду діяльності й ціннісних орієнтацій – індикатори сформованості: рівень, частота вияву певної якості.**

Фасоля А. Читацька компетентність: що формуємо, що і як перевіряємо й оцінюємо. Дивослово.2017р.№ 9.С.13-15. URL:<https://dyvoslovo.com.ua/wp-content/uploads/2017/09/2-0917.pdf>.

Рівень	Індикатори сформованості	
	Досвід діяльності	Ціннісне ставлення
Початковий	Відтворення інформації з пам'яті. Робота з допомогою вчителя	Ставлення до читання від байдужого до нейтрального. Мотивація – зовнішня негативна. Немає прагнення до читацького вдосконалення, організаційно-діяльнісні вміння не сформовані; не усвідомлює значення читання для особистісного розвитку
Середній	Застосування знань і вмінь у типових ситуаціях, у роботі зі знайомим текстом, дія за алгоритмом, за зразком під керівництвом учителя	Ставлення до читання від нейтрального до позитивного. Мотивація – зовнішня позитивна. Розуміє потребу читацького й особистісного самовдосконалення, практичні кроки здійснює безсистемно
Достатній	Застосування знань і вмінь у нетипових ситуаціях, робота зі знайомим текстом самостійно, з незнайомим текстом самостійно або з консультацією вчителя	Ставлення до читання позитивне. Мотивація – внутрішня. Усвідомлює значення читання для особистісного розвитку. Є прагнення до читацького й особистісного самовдосконалення, робить практичні кроки для цього
Високий	Створення нового навчального продукту, навчання за індивідуальною програмою	Ставлення до читання позитивне. Мотивація – внутрішня. Усвідомлює важливість читацьких предметних і загальнонавчальних умінь для особистісного зростання. Постійно працює над читацьким і особистісним самовдосконаленням

ФОРМУВАЛЬНЕ ОЦІНЮВАННЯ

Оцінювати рівень сформованості предметних читацьких умінь можна двома способами.

- 1. Учні пропонуємо систему запитань і завдань (репродуктивні, пошукові, творчі). Кожне з них має свою «вагу». Кількість завдань добираємо таким чином, щоб сума балів дорівнювала 12. Можлива пропорційність завдань різних рівнів така: репродуктивні – 10%; функціональні – 15%; евристично-пошукові – 50%; творчі – 25%.
- 2. Систему запитань і завдань формуємо з розрахунку максимального охоплення вмінь, що підлягають перевірці. Кожне запитання також має свою «вагу». Бали підсумовуємо, визначаємо процентне відношення до максимально можливої кількості, яке переводимо в оцінку за схемою:

% правильних відповідей	Рівень навчальних досягнень за чинною системою оцінювання	Традиційний ба
50-59	Початковий	1-3
60-69	Середній	4-6
70-89	Достатній	7-9
90-100	Високий	10-12

ФОРМУВАЛЬНЕ ОЦІНЮВАННЯ

- Наголошуючи важливість формування вмінь самооцінювання, відзначимо доконечну потребу дати учневі інструмент для здійснення такої діяльності. Це можуть бути есей, аркуш само- і взаємооцінювання, анкета. Наведемо приклад такої анкети для учня 5 класу

Я знаю...	Я знаю і можу навчити інших	Я знаю і не можу навчити інших	Недостатньо знаю	Не знаю
Я вмію	Завжди	Часто	Інколи	Не вмію

КОМПЛЕКСНІ ТЕХНОЛОГІЇ ОЦІНЮВАННЯ

1. Тестові технології
2. Комплексні завдання
3. Комплексні компетентнісні завдання і задачі

ТЕСТОВІ ТЕХНОЛОГІЇ

Науковці доводять, що різні форми тестових завдань, навіть за умови стовбурової еквівалентності (за змістом), характеризуються **різними рівнями** операційно-діяльнісної й когнітивної складності.

Відповідно, добір форми тестових завдань має ґрунтуватися на завданнях оцінювання (з урахуванням оцінюваних структурних компонентів визначеної компетентності – наприклад, **декларативних чи процедурних знань**).

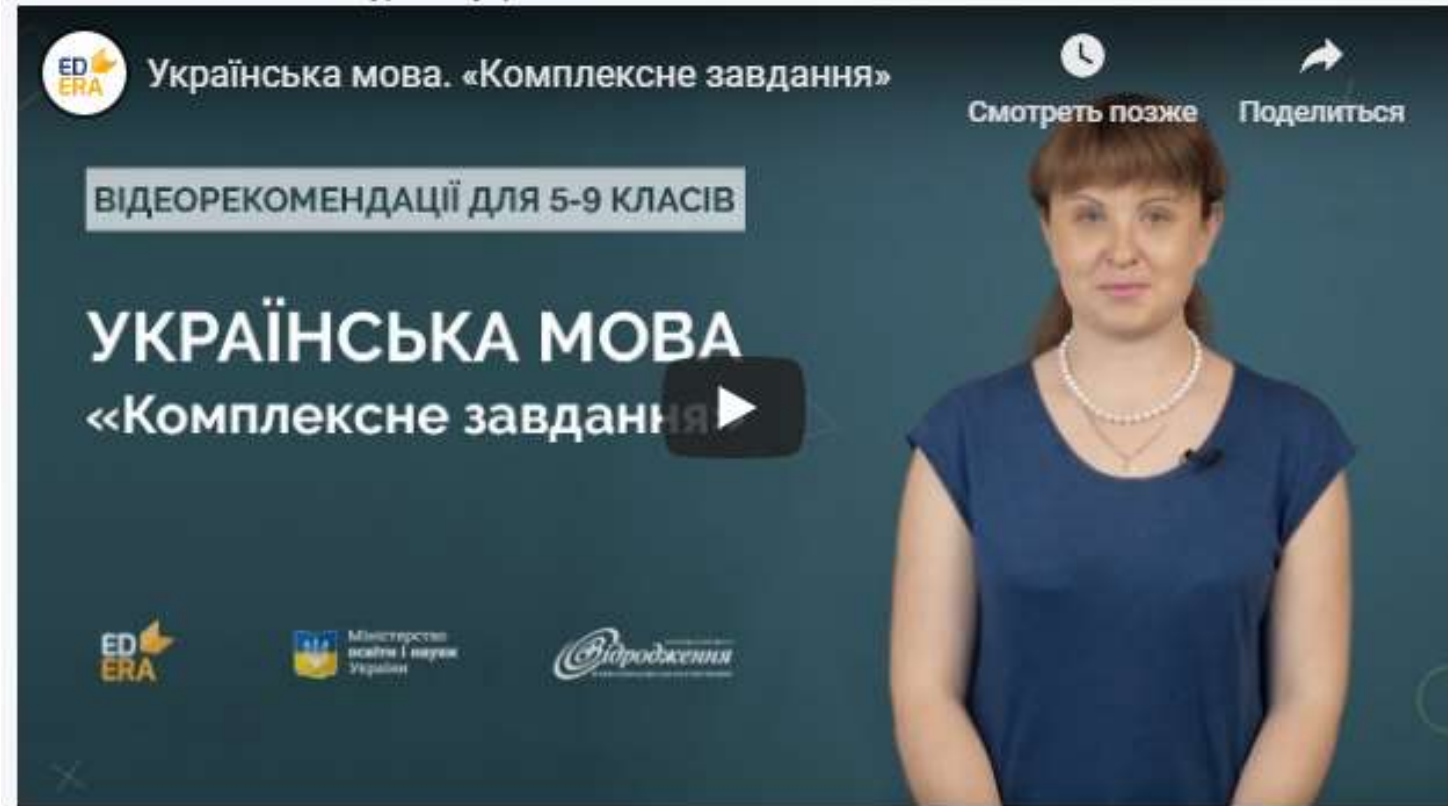
Урахування багатоскладової структури компетентності, що оцінюється, уможливають **сценарні тести** (дають можливість занурити учнів у штучно створену проблемну ситуацію, для розв'язання завдань в якій необхідно застосувати різні компоненти компетентності)

Гривко Антоніна. Оцінювання компетенностей здобувачів загальної середньої освіти: короткий огляд сучасних освітніх тенденцій

КОМПЛЕКСНІ ЗАВДАННЯ

ВІДЕОРЕКОМЕНДАЦІЇ. УКРАЇНСЬКА МОВА ДЛЯ 5–9 КЛАСІВ. КОМПЛЕКСНЕ ЗАВДАННЯ

Комплексні завдання на уроках української мови

<http://gapon.te.ua/informatsiina-platforma/materialy-monu/na-pochatok-navchalnoho-roku>

КОМПЕТЕНТІСНО ОРІЄНТОВАНЕ ЗАВДАННЯ

- це спеціально створена дидактична конструкція, яка використовується з метою формування або перевірки предметних і ключових компетентностей

ФУНКЦІЇ КОМПЕТЕНТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО ЗАВДАННЯ

Компетентність як результат навчального процесу представлена сукупністю певних критеріїв:

- знань, умінь, навичок, ціннісних орієнтацій та якостей особистості, що визначені відповідною компетенцією (діяльністю) учня в межах відповідної навчальної дисципліни

До важливих показників компетентності відносять:

- цілепокладання, самооцінювання та рефлексію, що визначає ключову роль самостійної діяльності у навчанні на основі компетентнісного підходу

ТИПИ КОМПЕТЕНТІСНО ЗОРІЄНТОВАНИХ ЗАВДАНЬ

предметні

міжпредметні

практичні

ТИПИ КОМПЕТЕНТНО ЗОРІЄНТОВАНИХ ЗАВДАНЬ

1

2

3

4

СТРУКТУРА КОМПЕТЕНТІСНО ЗОРІЄНТОВАНИХ ЗАВДАНЬ

СТИМУЛ

ФОРМУЛЮВАННЯ ЗАВДАННЯ

ДЖЕРЕЛО ІНФОРМАЦІЇ

ІНСТРУМЕНТИ ОЦІНЮВАННЯ

СТИМУЛ

- опис життєвої ситуації, яка мотивує учня на виконання (у філологічній задачі
- здебільшого відсутня)
- занурює в контекст завдання і мотивує на його виконання
- ґрунтується на життєво важливих або цікавих для учня ситуаціях
- за обсягом – не більше 3-4 речень

ЗАВДАННЯ У ФОРМІ ЗАДАЧНОГО ФОРМУЛЮВАННЯ

- завдання у формі задачного формулювання
(вказується форма представлення
результату: схема, конспект, відповідь з
трьох (п'яти, десяти) речень, повідомлення
обсягом 0,5 сторінки (однієї, двох тощо)

ФОРМУЛЮВАННЯ ЗАВДАНЬ

Категорії навчальних цілей	Діяльність учнів	Дієслова для конструювання завдань
Знання	запам'ятовування і відтворення вивченого матеріалу	назвіть, розкажіть, укажіть, виберіть, опишіть тощо
Розуміння	опанування і готовність до перетворення матеріалу	поясніть, роз'ясніть, знайдіть, визначте, змініть, доберіть приклади, побудуйте тощо
Використання	використання отриманих знань у нових ситуаціях	використайте, виконайте завдання за допомогою ..., розширте, складіть, розробіть, сплануйте дії відповідно до ... тощо
Аналіз	розподіл інформації на складові частини, встановлення взаємозв'язків	проаналізуйте, порівняйте, установіть зв'язок, розрізніть, розподіліть тощо
Оцінка	Оцінювання інформації згідно з визначеними критеріями	висловіть свою думку, дайте оцінку, прорецензуйте, аргументуйте свою думку, надайте докази тощо
Креативність	Створення на основі отриманих знань нового продукту	створіть, перетворіть (текст в таблицю, схему), запропонуйте свій варіант, переформатуйте, систематизуйте, підготуйте доповідь, напишіть есе тощо

ДЖЕРЕЛО ІНФОРМАЦІЇ

- вміщує необхідні дані для роботи з ним або вказівку на спосіб їх отримання
- може бути у вигляді алгоритму, інструкції, розгорнутого тексту, малюнка
- може містити надлишковий матеріал, з якого потрібно вибрати необхідну інформацію

Інструменти оцінювання

- ключі для тестових завдань закритого типу, модельні відповіді, тобто зразки відповіді, аналітична шкала, бланки для оцінювання групової роботи

Орієнтири оцінювання

- чинні критерії оцінювання навчальних досягнень учнів

ПРИКЛАД 1

1 рівень (початковий)

Характеристика завдання: 5 клас. Вступ. Слово в житті людини. Краса світу і людської душі в художньому слові.

Ключова компетентність: інформаційна.

Аспект: планування інформаційного пошуку.

Рівень 1. (Курсивом виділена інформація для вчителя).

Ви готуетесь до уроку літератури. Виберіть із зазначених джерел ті, у яких, на вашу думку, можна знайти цікаві матеріали про красу слова. Підкресліть вибрані рядки.

1. Словник літературознавчих термінів.
2. Висловлювання відомих людей про мову і слово.
3. Медична енциклопедія.
4. Вірш «Буду я навчатись мови золотої».

Інструмент перевірки – модельна відповідь.

2 бали – підкреслено друге і четверте джерело.

1 бал – підкреслено одне із двох джерел.

0 балів – відмічено інші джерела або не названо жодного.

ПРИКЛАД 2

2 рівень (середній)

Характеристика завдання: 5 клас. Вступ. Знайомство з підручником. Визначення цілей.

Ключова компетентність: інформаційна.

Аспект: обробка інформації.

Маринка сказала Тетянці, що їй дуже подобається працювати за підручником «Українська література» для 5 класу. Тетянка заперечила: «Що ж там цікавого? Читати та й читати. Можна якусь книжку взяти й у бібліотеці. Хіба ж є якась відмінність?» Допоможіть Маринці переконати Тетянку, що підручник дуже цікавий. Для цього прочитайте статтю підручника с. 3. Запишіть речення, які містять найважливіший доказ.

Цей новаційний підручник створений за 12-річною Програмою з української літератури. Він має форму уявного діалогу з учнем. У підручнику є багато додаткових запитань, крім основних. Однак вони лише спонукають до роздумів, розмов, дискусій, з яких ти багато чого пізнаєш сам. Самостійний шлях запам'ятовується найкраще. У житті попереду в тебе багато подібних доріг, якими буде легко й радісно йти. Рубрики-підказки: «Подумаймо разом», «Пригадай», «Запам'ятай», «Чи знаєш ти, що...», «Радимо прочитати» – ніби орієнтири на шляху. Тому не оминай їх. (Ст. 3)

Інструмент перевірки: модельна відповідь.

Критерії оцінювання:

3 бали – Підручник має форму уявного діалогу з учнем. У підручнику є багато додаткових запитань, крім основних. Рубрики-підказки: «Подумаймо разом», «Пригадай», «Запам'ятай», «Чи знаєш ти, що...», «Радимо прочитати» – ніби орієнтири на шляху.

2 бали – зазначено половину інформації.

1 бал – зазначено менше половини інформації.

0 балів – робота не виконана або записані інші речення.

ПРИКЛАД 3

3 рівень (достатній)

Характеристика завдання: 5 клас. Вступ. Знайомство з підручником. Визначення цілей.

Ключова компетентність: інформаційна.

Аспект: обробка інформації.

Дмитрик нічого не хотів робити на уроці. Оксанка ж зосереджено працювала над визначенням своїх цілей на перший семестр. На запитання Дмитрика «Навіщо це тобі?», вона сказала, що хоче бути щасливою. Хлопчик здивувався. Допоможіть Дмитрикові зрозуміти слова Оксанки. Для цього опрацюйте наданий вам матеріал і запишіть, як між собою пов'язані бажання ставити цілі і відчуття щастя.

Безперечно, не знайдеться п'ятикласника, який би не чув слова «щастя». Воно є загальноживаним і таким зрозумілим. Та варто лише спробувати витлумачити його, як виявиться, що це не дуже просто. Так відбувається через те, що поняття «щастя» стосується духовного світу людини. А скільки людей – стільки світів! Тож зрозуміло, що кожен витлумачуватиме щастя по-своєму. Для когось – задоволення, втіха; для когось – добробут. Хтось щастя розуміє як удачу, талант. Для інших щастя – це радість.

Оскільки кожна людина живе своїм життям, то й відчуття втіхи від нього в кожного буде своє. Саме тому й найзагальніші рекомендації як жити, щоб досягти щастя, є дуже умовними. Це, однак, не означає, що люди зовсім безпорадні в пошуках щастя. Впродовж тисячоліть накопичено чималий досвід, сутність якого стисло формулюють так: щоб відчутти щастя, треба замислюватися над тим, для чого живемо, що є важливим для нашого життя, без чого не уявляємо свого життя тощо.

Для того щоб досягти щастя, треба знати, що є щастям особисто для вас. Пам'ятайте: те, що ми думаємо про себе, впливає на все наше життя. Щоб зробити життя щасливим, треба любити повсякденні дрібниці. Відчуття щастя виникає і від того, ти виконав те, що запланував.

Інструмент перевірки: модельна відповідь.

Критерії оцінювання:

3 бали – вибравши **цілі**, ти **знаєш**, що тобі потрібно **виконати**, тоді зможеш **спланувати роботу**, а виконавши **хоча б одну** заплановану **ціль**, відчуваєш **задоволення, радість, щастя**; **не поставивши цілі**, ти не знаєш, чи вже щось виконав і тому **не відчуваєш радості** від виконаної роботи.

2 бали – зазначено половину аргументів.

1 бал – вказано менше половину аргументів.

0 балів – робота не виконана.

ПРИКЛАД 4

4 рівень (високий)

Характеристика завдання: 5 клас. Вступ. Знайомство з підручником. Визначення цілей.

Ключова компетентність: інформаційна.

Аспект: витяг первинної інформації.

На заняття гуртка вам потрібно підготувати повідомлення про життєвий і творчий шлях письменника Рівненщини Євгена Шморгуна. Для цього необхідно самостійно спланувати і витягнути необхідну інформацію про Євгена Шморгуна із дібраного тексту. Інформація має розкрити образ письменника як особистості, громадського діяча, літератора, відомості про відзначення його творів на державному рівні. (Учням пропонується п'ять джерел, з яких вони вибирають найнеобхідніші для виконання завдання.)

Інструмент перевірки: аналітична шкала.

- *Учень самостійно планує, знаходить необхідну інформацію.*
- *Інформація цікава, повна, розкриває письменника як особистість, літератора і громадського діяча.*
- *Інформація містить факти про відзначення його творів на державного рівні.*

Критерії оцінювання: так (2 бали), не завжди (1 бал), ні (0 балів).

ТЕХНОЛОГІЯ МІЖНАРОДНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ОЦІНКИ ЗНАНЬ ТА УМІНЬ УЧНІВ – PISA

- ❑ значно ширша кількісного аналізу предметних та міжпредметних компетентностей школярів
- ❑ дозволяє враховувати такі суб'єктивні аспекти освітнього процесу, як:
 - мотивація школярів до навчання
 - їх очікування відносно свого майбутнього
 - різноманітність індивідуальних освітніх стратегій

ТЕХНОЛОГІЯ МІЖНАРОДНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ОЦІНКИ ЗНАНЬ ТА УМІНЬ УЧНІВ – PISA

Дозволяє дослідити:

- можливість школярів використовувати знання у новій, незвичній ситуації
- уміння їх розрізняти відомі знання від невідомих, здатність моделювати практичну ситуацію
- інтегрувати міжпредметні та внутрішньопредметні знання

ОСОБЛИВОСТІ ЗАВДАНЬ PISA

Поєднання трьох складових, які оцінювали:

- предметні **ЗНАННЯ**
- **УМІННЯ**, що стали інструментом дії, набутий у навчанні **ДОСВІД** особливої предметної діяльності, яка пов'язана із засвоєнням, розумінням та функціонуванням знань
- **СТАВЛЕННЯ**, яке проявляється у здатності школярів виявляти інтерес до предмета, розуміння **ЦІННОСТІ** пізнання, відповідальне ставлення до збереження мови, культури тощо

БУДОВА ЗАВДАННЯ PISA

- Завдання-текст, у якому описано певну життєву ситуацію (пояснення, аргументація, таблиця, графік, схема тощо)
- До тексту сформульовано 14-15 завдань, відповідь на які передбачають уміння учнів працювати з інформацією, створювати власну версію ситуації, залучивши свій досвід
- Серед них – відкриті завдання та завдання на вибір відповіді з комплексу відповідей, встановлення відповідностей та послідовностей, прогнозування з використанням власного досвіду, моделювання ситуації, графічні завдання тощо

**ДЯКУЮ ЗА УВАГУ!
УСПІХІВ, ДОРОГІ КОЛЕГИ!**